

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

СИСТЕМА СТАНДАРТІВ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Загальні вимоги та класифікація

ДСТУ 7239:2011

Видання офіційне

БЗ № 4–2011/469

Київ
ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТ УКРАЇНИ
2011

ПЕРЕДМОВА

1 РОЗРОБЛЕНО: Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці, Технічний комітет стандартизації «Безпека промислової продукції та засоби індивідуального захисту працюючих» (ТК 135)

РОЗРОБНИКИ: **Л. Гвозденко**, д-р мед. наук; **В. Каньшин** (науковий керівник); **М. Лисюк**, канд. техн. наук; **Л. Макарчук**; **О. Михайленко**

2 ПРИЙНЯТО ТА НАДАНО ЧИННОСТІ: наказ Держспоживстандарту України від 2 лютого 2011 р. № 37, зі зміною, внесеною наказом Держспоживстандарту України від 14 березня 2011 р. № 95

3 УВЕДЕНО ВПЕРШЕ

**Право власності на цей документ належить державі.
Відтворювати, тиражувати і розповсюджувати його повністю чи частково
на будь-яких носіях інформації без офіційного дозволу заборонено.
Стосовно врегулювання прав власності треба звертатися до Держспоживстандарту України**

Держспоживстандарт України, 2011

ЗМІСТ

	С.
1 Сфера застосування	1
2 Нормативні посилання	1
3 Терміни та визначення понять	1
4 Загальні положення	2
5 Загальні вимоги	2
6 Вимоги щодо безпеки	3
7 Класифікація ЗІЗ	3
8 Маркування	5
Додаток А Бібліографія	6

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ УКРАЇНИ

**СИСТЕМА СТАНДАРТІВ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ
ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**
Загальні вимоги та класифікація

СИСТЕМА СТАНДАРТОВ БЕЗОПАСНОСТИ ТРУДА
СРЕДСТВА ИНДИВИДУАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ
Общие требования и классификация

OCCUPATIONAL SAFETY STANDARDS SYSTEM
PERSONAL PROTECTIVE DEVICES
General requirements and classification

Чинний від 2011-08-01

1 СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Цей стандарт поширюється на засоби індивідуального захисту (далі — ЗІЗ), які застосовують для попередження чи зменшення впливу на користувачів небезпек (небезпечних і/чи шкідливих виробничих факторів), і встановлює загальні вимоги, вимоги щодо безпеки до ЗІЗ та їх класифікацію.

Дія цього стандарту поширюється на ЗІЗ, визначені Технічним регламентом засобів індивідуального захисту [1].

2 НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

У цьому стандарті є посилання на такі нормативні документи:

ДСТУ 4676:2006 Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Засоби індивідуального захисту. Основні положення

ДСТУ EN 133:2005 Засоби індивідуального захисту органів дихання. Класифікація (EN 133:2001, IDT)

ДСТУ EN 340–2001 Одяг спеціальний захисний. Загальні вимоги (EN 340:1993, IDT)

ДСТУ EN 420–2001 Загальні вимоги до рукавиць (EN 420:1994, IDT).

3 ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

У цьому стандарті використано терміни, встановлені в ДСТУ EN 133, ДСТУ EN 340, ДСТУ EN 420, ДСТУ 4676, а також терміни, додатково вжиті в цьому стандарті, та визначення позначених ними понять.

3.1 засіб індивідуального захисту

Спорядження, призначене для носіння користувачем та/або забезпечення його захисту від однієї або кількох видів небезпеки для життя чи здоров'я

До ЗІЗ належать:

- поєднання кількох видів пристосування чи спорядження, призначених для забезпечення захисту користувача від одного чи кількох видів потенційного (одночасного) ризику;
- захисне пристосування чи спорядження, призначене для носіння користувачем або забезпечення його захисту та є частиною або його використовують разом з іншим обладнанням;
- змінні комплекти ЗІЗ, необхідні для їх нормального функціонування та їх використовують лише для таких ЗІЗ

3.2 користувач ЗІЗ

Працівник (той, хто працює), який використовує ЗІЗ у процесі виконання певної роботи зі шкідливими і небезпечними умовами праці, а також на роботах, пов'язаних із забрудненням або несприятливими метеорологічними умовами

3.3 небезпека

Джерело або ситуація, яка потенційно може призвести до травмування, погіршення здоров'я чи смерті людини, завдавати шкоди майну, довкіллю, чи їх поєднання.

4 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

4.1 Вільний обіг ЗІЗ на території України дозволено лише в разі їх безпеки для життя та здоров'я, забезпечення захисту користувача від травм і захворювань за умови використання за призначенням і з урахуванням належного рівня обслуговування та експлуатації.

4.2 Відповідно до [1] ЗІЗ поділяють на три категорії:

- перша категорія — ЗІЗ, що мають конструкцію простої складності;
- друга категорія — ЗІЗ, що мають конструкцію середньої складності та не належать до першої і третьої категорії;
- третя категорія — ЗІЗ, що мають конструкцію високої складності й призначені для захисту від небезпеки, яка загрожує життю людей, або небезпеки заподіяння невиліковних тілесних ушкоджень, ступінь якої користувач ЗІЗ не може визначити своєчасно.

4.3 Порядок розроблення та поставлення ЗІЗ на виробництво — згідно з ДСТУ 4676.

4.4 Вимоги до ЗІЗ та відповідної технічної документації мають відповідати [1].

4.5 Процедури оцінювання відповідності ЗІЗ — згідно з [1] та [2].

4.6 Порядок забезпечення працівників ЗІЗ — згідно з [3].

5 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

5.1 ЗІЗ застосовують у випадках, якщо безпеку робіт не можна забезпечити організацією виробничих процесів, архітектурно-планувальними рішеннями, конструкцією устаткування та засобами колективного захисту.

5.2 ЗІЗ повинні забезпечувати захист користувачів від очікуваних небезпек.

5.3 ЗІЗ мають відповідати вимогам ергономіки та дизайну.

5.4 ЗІЗ повинні мати сертифікат відповідності (декларацію про відповідність) згідно з вимогами [1] та [2].

5.5 Вибір типу (типорозміру) ЗІЗ виконують з урахуванням вимог безпеки для цього процесу чи виду робіт, характеру й умов праці, виду та тривалості дії небезпеки на користувача та індивідуальних особливостей користувача щодо його статі, розміру та зросту.

Примітка. Класи ЗІЗ залежно від небезпечного та/або шкідливого фактора чи від конструктивних особливостей підрозділяють на типи.

5.6 Якщо виробник випускає кілька моделей ЗІЗ різного класу або типу, призначених для одночасного захисту суміжних частин тіла від комбінованих видів небезпеки, ці ЗІЗ повинні бути сумісними один з одним та ефективними проти очікуваних небезпек.

6 ВИМОГИ ЩОДО БЕЗПЕКИ

6.1 У процесі використання за передбачуваних умов експлуатації ЗІЗ не повинні створювати додаткових факторів ризику.

6.2 ЗІЗ повинні забезпечувати належний ступінь захисту від небезпеки і мати таку конструкцію, що за передбачуваних умов експлуатації забезпечує максимально можливий рівень захисту користувача ЗІЗ, який може без ускладнень проводити пов'язану з ризиком діяльність.

6.3 Матеріали, з яких виготовлено ЗІЗ, а також продукти розпаду таких матеріалів не повинні негативно впливати на здоров'я користувача ЗІЗ та/або оточуючих.

6.4 Поверхня будь-якої складової частини ЗІЗ, що під час використання торкається або потенційно може торкатися користувача ЗІЗ, повинна бути гладенькою, без гострих країв, деталей, що виступають та можуть спричинити подразнення шкіри або травми.

6.5 ЗІЗ повинні мати якнайменшу масу за умови достатньої міцності конструкції та ефективності захисту користувача, а також стійкість до впливу факторів навколишнього середовища за передбачуваних умов використання.

6.6 Захисні властивості ЗІЗ не повинні погіршуватися під час їх обслуговування (очищення (хімічного), знепилювання, прання, дегазації, дезінфекції тощо) та ремонту.

6.7 ЗІЗ підлягають оцінці за захисними, фізіолого-гігієнічними та експлуатаційними показниками згідно з вимогами чинних стандартів.

6.8 До ЗІЗ повинно бути надано експлуатаційні документи виробника, де має бути вказано призначення та строк служби (придатності) ЗІЗ, правила його використання та зберігання.

6.9 Обов'язкові до додержання вимоги до рівня безпеки різних ЗІЗ за видами небезпек подано в [1].

6.10 Загальні вимоги, загальні технічні (технічні) вимоги, вимоги щодо безпеки, методи випробувань, контролю, вимоги до маркування, відомості, які надає виробник (зокрема, експлуатаційні документи виробника), тощо визначають у чинних стандартах, а також у технічних умовах на конкретні типи ЗІЗ.

7 КЛАСИФІКАЦІЯ ЗІЗ

7.1 Засоби захисту голови:

- захисні каски;
- захисні шоломи та підшоломники;
- капелюхи, кепі, кепки з захистом і без, шапки, берети, косинки, сітки для волосся — з козирком і без, накомарники.

7.2 Засоби захисту органів слуху:

- вкладки для вух та аналогічні засоби (протишумові вкладки);
- звукозахисні шоломи;
- протишумові навушники;
- протишумові навушники, які можна кріпити до касок і шоломів;
- протишумові захисні пристрої з електронним приймачем;
- протишумові захисні пристрої з телефонним зв'язком.

7.3 Засоби захисту очей і обличчя:

- захисні окуляри, зокрема зі світлофільтрами;
- захисні окуляри від рентгенівського, лазерного, ультрафіолетового, інфрачервоного випромінювання та від яскравого світла;
- екрани для обличчя;
- захисні окуляри та екрани від механічних ушкоджень, пилу, бризок, хімічних речовин тощо;
- маски та щитки для дугового зварювання (такі, які тримають руками, або такі, що кріпляться на голові або прикріплюються до захисних касок і шоломів).

7.4 Засоби захисту органів дихання:

- фільтрувальні пристрої (протипилові, протигазові, протиаерозольні, комбіновані, саморя-тівники);
- ізолювальні пристрої:
 - а) автономні дихальні апарати (резервуарні, регенерувальні);
 - б) неавтономні дихальні апарати (з повітроподавальним шлангом, з лінією стисненого по-вітря);
 - в) рятувальні апарати (регенерувальні, резервуарні);
- засоби захисту органів дихання зі знімною маскою зварника.

7.5 Засоби захисту рук, плеча та передпліччя:

- захисні рукавиці;
- захисні рукавички;
- рукавиці та рукавички, які захищають від:
 - а) механічних ушкоджень (порізів, проколів, дрібного скла тощо);
 - б) хімічних речовин;
 - в) мікроорганізмів;
 - г) іонізуючого випромінювання та радіоактивних речовин;
 - д) електричного струму;
 - е) статичної електрики;
 - ж) вібрації;
 - з) холоду і знижених температур;
 - и) спеки і теплових випромінювань;
- безпальчикові рукавички;
- напальчники;
- надолонники;
- нарукавники;
- налокітники;
- наплічники;
- антиелектростатичні браслети та кільця;
- назап'яски для важкої праці.

7.6 Одяг спеціальний захисний (спецодяг): костюми, комбінезони, напівкомбінезони, куртки, сорочки, штани, шорти, халати, жилети, сукні, жакети, кофти, спідниці, фартухи, плащі, напівплащі, накидки;

- захисний одяг від механічних ушкоджень (проколювання, різання);
- захисний одяг від хімічних ушкоджень;
- захисний одяг від електричних ушкоджень (електричного струму та електричної дуги);
- захисний одяг від статичної електрики;
- захисний одяг від розплавлених бризок металу та інфрачервоного випромінювання;
- захисний одяг під час зварювання;
- теплозахисний одяг;
- утеплений одяг (тулупи, кожухи, пальта, напівпальта, куртки, штани);
- костюми ізолювальні (гідроізолювальні, пневмоізолювальні, скафандри);
- захисний одяг від радіоактивного ураження, фартухи для захисту від рентгенівського ви-промінювання;
- пилонепроникний одяг;
- газонепроникний одяг;
- рятувальні жилети;
- сигнальний одяг флуоресціювальний, світловідбивний (світлоповертальний) одяг та допов-нення до нього (пов'язки, рукавиці тощо);
- захисні покривки з поліхлорвінілового пластикату, які вдягають поверх основного одягу для додаткового захисту від контактного забруднення радіоактивними, токсичними речовинами та роз-чинами кислот і лугів.

7.7 Засоби захисту ніг та стегон:

- чоботи, напівчоботи;
- черевики до гомілок або литок;
- туфлі;
- тапочки;
- калоші;
- унти;
- наколінники;
- гетри;
- щитки;
- взуття водонепроникне;
- взуття для захисту від нафти та нафтопродуктів, олив, жирів, кислот, лугів;
- взуття з жаростійкою підошвою;
- взуття, що запобігає ковзанню;
- взуття від знижених температур;
- вібростійкі черевики та чоботи;
- електроізолювальні чоботи, черевики, боти, калоші;
- антиелектростатичне взуття, черевики та чоботи;
- захисні черевики для роботи з ланцюговими пилюками;
- взуття з додатковим захистом пальців від удару;
- взуття стьобане для захисту від дрібного скла;
- взуття, яке швидко можна розстебнути чи розв'язати;
- черевики на дерев'яній підошві;
- змінні підошви (тепло-, потостійкі або проколостійкі);
- знімні шипи та пластини (для криги, снігу та слизької підлоги).

7.8 Засоби захисту від падіння з висоти:

- пояси запобіжні (лямкові, безлямкові, комбіновані);
- оснащення, призначене для попередження падіння (карабіни, стропи, строп-канати, рятувальні канати, троси);
- стримувальне та страхувальне обладнання — повне оснащення з усім приладдям (зажими страхувальні, зачіпи, системи страхування, блокувальні пристрої);
- запобіжні пристрої, які гасять кінетичну енергію — гальмують — повне оснащення з усім приладдям (системи обмежування падіння, спускові пристрої).

7.9 Засоби захисту шкіри (засоби дерматологічні):

- захисні креми, мазі, гелі;
- очисники шкіри;
- репаративні засоби.

7.10 Засоби захисту комплексні**8 МАРКУВАННЯ**

Вимоги до маркування ЗІЗ повинні відповідати вимогам стандартів на відповідні класи та типи ЗІЗ.

Ідентифікаційні або пізнавальні знаки (познаки), якими маркують ЗІЗ та які стосуються вимог щодо безпеки, повинні мати форму чинних піктограм або ідеограм і добре читатися протягом встановленого терміну служби ЗІЗ. Знаки повинні містити точні й повні відомості, які не допускають двозначного тлумачення; зокрема, якщо вони містять текстові відомості, то повинні бути подані українською мовою та мовою країни, в якій ці ЗІЗ використовуватимуться. Якщо малі розміри ЗІЗ (або компонента ЗІЗ) не дають змоги нанести на виріб усі або деякі маркувальні знаки, їх потрібно нанести на пакованні виробу або в документації, яку додають до виробу.

ДОДАТОК А
(довідковий)

БІБЛІОГРАФІЯ

- 1 Технічний регламент засобів індивідуального захисту. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 р. № 761.
- 2 Правила сертифікації засобів індивідуального захисту. Затв. наказом Держспоживстандарту України від 23 жовтня 2000 р. № 612.
- 3 Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним взуттям та іншими засобами індивідуального захисту. Затв. наказом Держгірпромнагляду України від 24 березня 2008 р. № 53.
- 4 Директива Ради Європейського Економічного Співтовариства від 30.11.1989 89/656/ЄЕС «Про мінімальні вимоги безпеки й охорони здоров'я під час використання працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці».
- 5 Директива Ради Європейського Економічного Співтовариства від 21.12.1989 89/686/ЄЕС щодо зближення законодавства держав-членів ЄЕС стосовно засобів індивідуального захисту.
- 6 ДСТУ EN 166–2001 Засоби індивідуального захисту очей. Технічні умови (EN 166:1996, IDT).
- 7 ДСТУ EN 342–2001 Одяг спеціальний для захисту від знижених температур (EN 342:1998, IDT).
- 8 ДСТУ EN 346-1–2002 Взуття захисне виробничого призначення. Частина 1. Технічні умови (EN 346-1:1992, IDT).
- 9 ДСТУ EN 471–2001 Одяг спеціальний сигнальний підвищеної видимості (EN 471:1994, IDT).
- 10 ДСТУ EN 812:2005 Засоби індивідуального захисту голови. Промислові протиударні каски (EN 812:1997, IDT).
- 11 ДСТУ EN 813:2006 Індивідуальне спорядження для захисту від падіння з висоти. Спорядження для роботи сидячи (EN 813:1997, IDT).
- 12 ДСТУ ISO 13688–2001 Одяг захисний. Загальні вимоги (ISO 13688:1998, IDT).
- 13 ДСТУ 4304:2004 Пояс запобіжний монтерський. Загальні технічні умови.
- 14 ГОСТ 12.0.003–74 ССБТ. Опасные и вредные производственные факторы. Классификация (ССБП. Небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Класифікація).
- 15 ГОСТ 12.4.013–85 ССБТ. Очки защитные. Общие технические условия (ССБП. Окуляри захисні. Загальні технічні умови).
- 16 ГОСТ 12.4.051–87 ССБТ. Средства индивидуальной защиты органа слуха. Общие технические требования и методы испытаний (ССБП. Засоби індивідуального захисту органу слуху. Загальні технічні вимоги та методи випробувань).
- 17 ГОСТ 12.4.068–79 ССБТ. Средства индивидуальной защиты дерматологические. Классификация и общие требования (ССБП. Засоби індивідуального захисту дерматологічні. Класифікація та загальні вимоги).
- 18 ГОСТ 12.4.103–83 ССБТ. Одежда специальная защитная. Средства индивидуальной защиты ног и рук. Классификация (ССБП. Одяг спеціальний захисний. Засоби індивідуального захисту ніг та рук. Класифікація).
- 19 ГОСТ 12.4.115–82 ССБТ. Средства индивидуальной защиты работающих. Общие требования к маркировке (ССБП. Засоби індивідуального захисту працюючих. Загальні вимоги до маркування).
- 20 ГОСТ 12.4.124–83 ССБТ. Средства защиты от статического электричества. Общие технические требования (Засоби захисту від статичної електрики. Загальні технічні вимоги).

Код УКНД 13.340

Ключові слова: вимоги, засоби індивідуального захисту, класифікування, маркування, небезпека.

Редактор **Н. Кунцевська**
Технічний редактор **О. Марченко**
Коректор **І. Недогарко**
Верстальник **Р. Дученко**

Підписано до друку 20.10.2011. Формат 60 × 84 1/8.
Ум. друк. арк. 0,93. Обл.-вид. арк. 0,47. Зам. Ціна договірна.

Виконавець
Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр
проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ»)
вул. Святошинська, 2, м. Київ, 03115

Свідоцтво про внесення видавця видавничої продукції до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 1647 від 14.01.2006